

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
26/2116 - JOAN

Dato
23.04.2026

Dokument 8:255 S (2025-2026) Representantforslag om sterkere tiltak for å forebygge og avdekke bruk av narkotika – Uttalelse

Det er viktig å presisere at de fleste ungdommer i Norge ikke bruker narkotika. Samtidig deler jeg forslagsstillernes bekymring for en negativ utvikling i bruken av narkotika i samfunnet, særlig blant barn og unge. Derfor er jeg glad for at et flertall på Stortinget støttet regjeringens forebyggings- og behandlingsreform del II, som ble vedtatt i juni 2025. Gjennom et bredt forlik mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Høyre, med støtte fra Rødt og Miljøpartiet de Grønne, har Stortinget slått fast at narkotika er, og skal være, straffbart. Samtidig ble det vedtatt lovendringer som sikrer at politiet har effektive virkemidler for å håndheve slike lovbrudd. Tidlig avdekking av narkotikabruk hos ungdom er helt sentralt for at samfunnet skal kunne sette i verk tiltak som sikrer barnets utvikling. Regjeringen jobber nå kontinuerlig med de regelverksendringer som er nødvendige for at lovvedtaket fra juni 2025 kan tre i kraft.

Narkotika er den viktigste varen i organisert kriminalitet. Kjøp og salg av narkotika bidrar til vold, utnyttelse av sårbare mennesker og støtte til kriminelle nettverk. Narkotikahandel og organisert kriminalitet utgjør en alvorlig trussel mot det norske samfunnet. Ved å beslaglegge narkotika på grensen, eller innlands, stanser vi kriminaliteten som narkotikamarkedet fører med seg. Vi tar verdier fra de kriminelle nettverkene og sender et signal om at salg av narkotika i Norge ikke er en farbar vei til ulovlig profitt. Regjeringen prioriterer å bekjempe kriminelle nettverk, og å strupe den kriminelle økonomien. Det krever en bred og koordinert innsats fra en rekke etater, og politiet og tolletaten står i fremste linje i dette arbeidet.

Regjeringen har styrket det internasjonale samarbeidet, og norsk politi har etablert gode samarbeidsstrukturer med svensk og europeisk politi. Regjeringen satser på styrket

kapasitet, kompetanse og teknologi i politi og straffesakssporet. Dette sikrer oversikt over nettverkene og gir grunnlag for narkotikabeslag, inndragning av profitt fra narkotikasalg og illeggelse av strafferaskjoner.

Budsjettsatsingen på bekjempelsen av kriminelle nettverk har satt politiet bedre i stand til å bekjempe organisert kriminalitet og kriminelle nettverk, og politiet beskriver den økte satsningen som en «game changer». Politiet rapporterer nå om resultater av satsingen. Det siste året har saker rettet mot kriminelle nettverk resultert i samlet straff på nærmere 200 fengselsår og inndragning av over 60 MNOK. Avdekking og beslag av større mengder narkotika er sentralt i de fleste av disse sakene.

Jeg kommenterer i det følgende de enkelte forslagene som er fremsatt av representantene. Det er innhentet merknader fra helse- og omsorgsministeren til forslag 1.

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at skolehelsetjenesten, psykologer og andre relevante instanser får direkte henvisningsrett til de kommunale rådgivende ruseenheter.

Jeg viser til at det under Stortingets behandling av Prop. 112 L (2024–2025) *Endringer i straffeloven og legemiddelloven mv. (befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk)* ble fattet følgende vedtak (nr. 961 av 10. juni 2025):

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringer slik at relevante offentlige etater har hjemmel til henvisning til frivillig oppmøte hos rådgivende enhet for russaker, og at rådgivende enhet har ansvar for å møte personer som er henvist av slike etater».

Dette vedtaket synes i all hovedsak å være dekkende for forslaget som forslagsstillerne nå har fremmet. Vedtaket er under behandling i Helse- og omsorgsdepartementet og helse- og omsorgsministeren vil svare ut dette overfor Stortinget på egnet vis.

Jeg vil samtidig understreke at det etter helse- og omsorgstjenesteloven ikke er noe krav om en henvisning for å kunne benytte kommunal rådgivende enhet for russaker eller andre kommunale helse- og omsorgstjenester. Kommunene står fritt til å organisere rådgivende enhet for russaker slik det er mest formålstjenlig etter lokale behov. Det er altså ingenting i veien for at kommunene kan benytte enhetene på den måten stortingsrepresentantene foreslår.

Det vises i den sammenheng også til at Helsedirektoratet i 2025, i forbindelse med oppfølging av Meld. St. 5 (2024–2025) *Trygghet, fellesskap og verdighet, Forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet Del I – en ny politikk for forebygging, skadereduksjon og behandling*, fikk i oppdrag å utarbeide veiledende materiell for de rådgivende enhetene for russaker, samt opplegg for støtte til kommunene. Formålet er å legge til rette for at rådgivende enhet for russaker kan ha en funksjon i det forebyggende arbeidet, som kontaktpunkt eller samhandlingsaktør for andre relevante sektorer og aktører, herunder skolen, konfliktrådene og kriminalomsorgen, politi og pårørende.

Helsedirektoratet har levert utkast til nytt veiledende materiell, som er under vurdering i Helse- og omsorgsdepartementet. Det videre utviklingsarbeidet må imidlertid gjenspeile kommende regelverksendringer som følge av Stortingets vedtak ved behandlingen av Prop. 112 L (2024–2025).

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i straffeprosesslovens regler om ransaking, slik at politiet kan sikre digitale bevis ved å undersøke mistenktes mobiltelefon.

Straffeprosessloven § 192 første ledd gir i dag hjemmel til å ransake hos den som med skjellig grunn mistenkes for en handling som etter loven kan medføre fengselsstraff. Bestemmelsen gir i utgangspunktet hjemmel for ransaking av mobiltelefonen til en person som er mistenkt for overtredelse av narkotikabestemmelsene i legemiddeloven eller straffeloven. Det må imidlertid foreligge et relevant formål med ransakingen, noe som blant annet innebærer at ransaking av mobiltelefon ikke uten videre kan gjennomføres overfor en bruker av narkotika eller en narkotikakjøper, utelukkende med det formål å skaffe bevis mot en narkotikasælger. I slike tilfeller kan det imidlertid være aktuelt med ransaking overfor narkotikakjøperen etter reglene om tredjemannsransaking i § 192 tredje ledd. Det er likevel også i alle tilfeller et vilkår for ransaking at dette ikke er et uforholdsmessig inngrep, jf. straffeprosessloven § 170 a. Forholdsmessigheten må vurderes konkret i den enkelte sak. Jeg viser i denne sammenheng til riksadvokatens brev 9. april 2021 med direktiver om ransaking i mindre narkotikasaker, og omtalen av disse direktivene i NOU 2024: 12 *Håndheving av mindre narkotikaovertrедelser* punkt 13.1.3. Stortingets lovvedtak fra juni 2025 påvirker ikke adgangen til ransaking i mindre narkotikasaker.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen gjennom forskrift fastsette øvre mengdegrensener for hva som kan anses å være til eget bruk for ulike narkotiske stoffer.

Forslag 4: Stortinget ber regjeringen i utarbeidelse av forskrift til mengdegrensener fastsette en øvre grense for samtidig befatning med flere narkotiske stoffer, slik at ordinær terskelverdi gjelder for ett stoff og halv terskelverdi for det/de øvrige to stoffene.

Forslag 3 og 4 kommenteres samlet.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er hensiktsmessig med veiledende mengdegrensener som angir den øvre grensen for hvor mye narkotisk stoff som skal kunne anses å være til egen bruk etter legemiddeloven § 31 andre ledd slik den vil lyde etter ikrafttredelsen av lov 20. juni 2025 nr. 83. Derfor er jeg også tilfreds med at slike mengdegrensener er angitt i forarbeidene til lovendringen, se Prop. 112 L (2024-2025) punkt 4.6.3 og Innst. 518 L (2024-2025) side 6.

Forslagsstillerne har rett i at det i NOU 2024: 12 ble foreslått å regulere mengdegrensene i en egen forskrift. Departementet fulgte ikke opp dette forslaget, men valgte som nevnt å gi uttalelser om mengdegrensener i forarbeidene. I Prop. 112 L (2024-2025) punkt 4.6.3 er dette begrunnet med at det er noen betenkeligheter med en slik forskriftsregulering. Departementet viser til at mengdegrensene har avgjørende betydning for virkeområdet for straffebestemmelsene i legemiddeloven og straffeloven § 231, og at en forskriftsregulering vil innebære at virkeområdet for disse

straffebestemmelsene kan endres uten lovbehandling. Departementet uttaler videre at det er ønskelig med en forutsigbar rettstilstand, og at dette best ivaretas gjennom en regulering av mengdegrensene i forarbeidene. Departementet viser også til at et behov for endringer eller fleksibilitet i mengdegrensene best ivaretas gjennom utvikling i rettspraksis. Jeg mener at disse vurderingene, som ligger til grunn for lovvedtaket 20. juni 2025, fortsatt står seg.

Når det gjelder befatning med flere narkotiske stoffer samtidig, er det i Prop. 112 L (2024-2025) punkt 4.7.3 uttalt fra departementet at den nye straffebestemmelsen i legemiddeloven om befatning med mindre mengder narkotika skal gjelde for befatning med inntil tre stoffer samtidig, og at full mengdegrense skal gjelde for alle de tre stoffene. Departementet fravek her forslaget i NOU 2024: 12, hvor det ble foreslått at full mengdegrense skal gjelde for ett stoff, mens det skal gjelde halv mengdegrense for det andre og tredje stoffet. Etter departementets syn ville en reduksjon av mengdegrensen for det andre og tredje stoffet komplisere regelverket både for brukerne og for politiets førstelinje. Samtidig peker departementet på at behovet for en slik regel reduseres når mengdegrensene etter Prop. 112 L (2024-2025) reduseres betydelig sammenlignet med gjeldende rettspraksis, og til dels også reduseres i forhold til forslagene til mengdegrenser i NOU 2024: 12. Jeg er enig i de vurderingene som her er gjort.

Jeg nevner for øvrig at det i lovvedtaket 20. juni 2025 ikke ble vedtatt noen hjemmel for å fastsette mengdegrenser i forskrift. Det er av den grunn heller ikke mulig for regjeringen, uten en lovendring, å fastsette en slik forskrift som forslagsstillerne foreslår.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen sikre at politiet kan gjøre undersøkelser med narkotikahund på skoler som ledd i det forebyggende arbeidet.

Bruk, oppbevaring og omsetning av narkotika i skoletiden og på skolens område er straffbart, akkurat som i resten av samfunnet, og jeg er enig med representanten i at alle barn har rett til et trygt skolemiljø uten å bli eksponert for narkotika.

Søk etter narkotika rettet mot enkeltelever og deres eiendeler er et inngrep etter legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113 og i den enkeltes privatliv etter Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 8.

Et slikt inngrep krever tilstrekkelig hjemmel. Hjemmel til ransaking finnes i straffeprosessloven dersom det foreligger konkret mistanke mot enkeltelever om en narkotikaovertrødelse. Uten konkret mistanke kan det etter samtykke fra skolen søkes etter narkotika i skolens fellesarealer, men slik at elever eller deres eiendeler ikke risikerer å bli gjenstand for søket.

Departementet har tidligere vurdert å foreslå en hjemmel for bruk av hund til søk på skolelever uten at det foreligger mistanke om bruk eller besittelse av narkotika, altså som et rent forebyggende tiltak. Etter departementets vurdering er en slik hjemmel vanskelig å forene med de rammene som trekkes opp av Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 8, som stiller krav om at et inngrep må forfølge et legitimt formål og være forholdsmessig.

I denne vurderingen mottok departementet innspill fra skole- og helsemyndigheter som pekte på flere mothensyn. Bruk av narkotikahund innebærer et inngrep overfor unge mennesker, hvor det store flertallet ikke har noen befatning med narkotika. Tiltaket kan medføre risiko for stigmatisering av elever i sårbare situasjoner. Det ble også uttrykt bekymring for at uanmeldte kontroller kan skape utrygghet i skolemiljøet og svekke tilliten mellom elever og skoleledelse. Videre ble det fremhevet at et slikt kontrolltiltak kan komme i konflikt med den etablerte forebyggende innsatsen mot narkotika i skolen. Denne innsatsen bygger på tverrfaglig samarbeid mellom skole, helse, kommune og politi, og bruk av narkotikahund som kontrolltiltak kan ha en negativ innvirkning på dette arbeidet.

Jeg mener politiet har de nødvendige kontrollhjemler for søk etter narkotika på skolens område. Men det ligger et forbedringspotensial i det tverretatlige forebyggende arbeidet. Her har regjeringen iverksatt utrulling av en-til-en samarbeidet i flere av landets kommuner. Dette er målrettet forebyggende innsats mot unge som er i faresonen for å begå eller bli rekruttert til straffbare handlinger. Fremover må denne innsatsen utvides til flere kommuner og videreutvikles. I denne sammenhengen vil jeg også vise til ekspertgruppen som Justis- og beredskapsdepartementet har satt ned og som skal levere sin utredning i juni 2026. De skal vurdere og foreslå konkrete tiltak som kan gi bedre tverretatlig samarbeid og informasjonsdeling blant annet når det gjelder barne- og ungdomskriminalitet, herunder regelendringer som utvider adgangen til å dele taushetsbelagte opplysninger mellom de involverte etater.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur